

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНО - БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

Визначено інтеграцію в єдиний комплекс будівельних і інвестиційних процесів та потоків в державі. Розглянуто інвестиційно-будівельний комплекс у теоретико - економічному плані як систему відносин між учасниками інвестиційно-будівельного циклу із приводу освоєння ресурсів і створення матеріальних і інших благ.

Определено интеграцию в единый комплекс строительных и инвестиционных процессов и потоков в государстве. Рассмотрены инвестиционно-строительный комплекс в теоретико - экономическом плане как систему отношений между участниками инвестиционно-строительного цикла по поводу освоения ресурсов и создания материальных и иных благ.

Defined integration into a single complex building and investment processes and flows in the state. Considered investment-construction complex in theory - economic terms as a system of relations between participants investment and construction cycle about the development of resources and building material and other goods.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин, нових форм власності, вимагають формування адекватних цим процесам систем управління у всіх ланках і галузях економіки, зокрема, і в будівництві. Будівництво є початковою та іноді найбільш капіталомісткою частиною будь-якого інвестиційного проекту. Отже, від якості будівельної продукції, термінів її створення залежатиме й ефективність інвестиційних проектів в інших галузях економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальним постає проблематика державного управління інвестиційно-будівельним комплексом. Так, яскравими представниками вітчизняної науки державного управління є В. Авер'янов, Н. Александрова, О. Андрійко, В. Бакуменко, І. Грицьак, І. Голосніченко, Є. Додін, Р. Калюжний, А. Комзюк, С. Ківалов, Ю. Ковбасюк, В. Князев, І. Розпутенко, Г. Ситник, М. Цвік, В. Шкарупа та ін.

Постановка завдання:

- визначити інтеграцію в єдиний комплекс будівельних і інвестиційних процесів та потоків в державі;
- розглянути інвестиційно-будівельний комплекс у теоретико - економічному плані як систему відносин між учасниками інвестиційно-будівельного циклу із приводу освоєння ресурсів і створення матеріальних і інших благ.

Виклад основного матеріалу.

Однак існує думка про те, що комплекс – це об'єктивна категорія, що відбиває єдність цілей і джерел розвитку, тісноту зв'язків по ресурсах,

технологіях і тощо [3, с. 56]. Одним з ознак комплексу є тіснота зв'язків між їх складовими, як виробничих, так і по своїх основних функціях. Саме поняття «комплекс» передбачає сукупність, комбінацію предметів, дій, явищ або властивостей, що становлять одне ціле [4, с. 89].

Комплекс – це сукупність елементів, що утворюють єдине ціле. Так трактують енциклопедії й словники. Отже, економіка (народне господарство) – комплекс першого порядку з позиції національного господарства. Існують міжгалузеві й галузеві комплекси як відносно цілісні економічні системи: машинобудівний, металургійний, хіміко-лісовий, агропромисловий, військово-промисловий, паливно-енергетичний тощо. Подібний підхід до аналізу національної економіки широко практикувався в 70-ті - 80-ті.

У недалекому минулому вживали спроби класифікації міжгалузевих комплексів. Одні автори обґрунтовували два види комплексів: кінцево-цільові і які забезпечують [5, с. 179]. Інші писали про функціональні, просторово-організаційних і елементних комплексах [2, с. 72]. Треті - про державно-монополістичні комплекси, розглядаючи останні як специфічні форми організації й інтеграції, зрощування приватного й державного капіталу [6, с. 180]. Цілком можливі й інші угруповання, якщо класифікація буде побудована по інших принципах.

У літературі 80-х – 90-х років під будівельним комплексом, розуміли сукупність будівельних організацій, а також підприємства промисловості будівельних матеріалів і інфраструктури. У статсбірниках кінця 80-х років навіть були виділені спеціально рубрики по комплексах: паливно-енергетичному, металургійному, машинобудівному, хіміко-лісовому, агропромисловому. Що стосується будівництва, те цей розділ був позначений як «капітальне будівництво», але в рубриці «промисловість» був блок «промисловість будівельного комплексу» [7, с. 27].

В умовах ринку будівництво здобуває новий економічний зміст, зв'язане з вільною динамікою фінансових ресурсів на відміну від централізованого планування. Ринкові відносини визначають значне розширення кола учасників будівельної діяльності й ґрунтуються на розвитку конкуренції між ними за використання ресурсів. На перше місце висуваються інвестиції як основний компонент і фінансове джерело будівельної діяльності. У цих умовах будівельний комплекс трансформується в інвестиційно-будівельний, що відображує взаємодію між суб'єктами, що задовольняють власні інтереси на основі участі в різних інвестиційних програмах і проектах.

Поняття "інвестиції" прийшло у вітчизняну економічну науку із Заходу. У радянській економічній науці довгий час використовувався еквівалент терміну інвестування - капітальні вкладення.

Ринкові перетворення обумовлюють зміну змісту процесу будівництва й переходу від вертикальних галузевих зв'язків до горизонтальних зв'язків інвесторів, зв'язане з вільною динамікою капіталу й фінансових ресурсів на відміну від централізованого планування

натуральних і цінових пропорцій у директивно сформованих галузевих і міжгалузевих структурах планової економіки.

Поняття «інвестиційно-будівельний комплекс» порівняно з поняттям «будівельна галузь» більш відповідає сучасному розумінню об'єкта державного управління.

Кожне із представлених у літературі понять, пов'язане з категоріями, що представляють більш-менш високий рівень абстракції (узагальнення) і деталізованими в конкретних механізмах функціонування різноманітних відносин, наприклад «інвестиційна діяльність», «інвестиційно - будівельна сфера» тощо. Такий підхід має підставу для певних цілей, зокрема для виявлення інвестиційних можливостей з погляду розглянутої в сучасних ринкових умовах концепції сталого розвитку економіки на всіх рівнях. Однак, це не виключає постановки питання про виділення самостійного будівельного комплексу, забезпечуючи своїм формуванням і функціонуванням безперервну інвестиційну діяльність власників капіталу протягом життєвих циклів будинків і споруджень, у зведення яких цей капітал вкладений [11, с.41].

Більш коректним нам представляється визначення інвестиційно - будівельного комплексу (ІБК) як «сукупності галузей, виробництв і організацій, що характеризуються тісними стійкими економічними, організаційними, технічними й технологічними зв'язками в одержанні кінцевого результату - забезпеченні виробництва основних фондів народного господарства» [10, с.25].

Сутність інвестиційних і будівельних процесів як єдиного процесу впливає з назви «інвестиційно-будівельний комплекс», яке несе наступне сутнісне навантаження:

- інтеграція в єдиний комплекс будівельних і інвестиційних процесів і потоків;
- взаємодія двох видів діяльності й злиття економічних суб'єктів будівництва й реального інвестування;
- взаємозв'язок (взаємопроникнення) або об'єднання будівельних і реальних інвестиційних ресурсів .

Інвестиційна сфера відіграє ключову роль у формуванні відтворювальних процесів як в економіці України в цілому, так і економіці окремих регіонів. Інвестиційна діяльність, на думку більшості дослідників, містить у собі діяльність у сфері капітального будівництва, на ринку цінних паперів, інноваційну діяльність, діяльність на фінансовому ринку, а також реалізацію майнових прав суб'єктів інвестиційної діяльності, тобто, по суті, являє собою будь-які вкладення інвестиційних ресурсів і сукупність практичних дій по їхньому використанню [1, с.111].

Про інвестиційно - будівельний комплекс почали писати в середині 90-х років. На етапі становлення ринкових відносин досить часто ототожнюються поняття інвестиційного й будівельного комплексу. Якщо будівельний комплекс, як такий, являє собою процес виробничої діяльності в інвестиційній сфері, то інвестиційно-будівельний комплекс,

крім свого прямого призначення - будівельного, включає ще й сукупність дій по реалізації інвестицій. Таким чином, інвестиційно-будівельний комплекс являє собою сукупність учасників інвестиційного процесу, ув'язаних між собою єдиною інвестиційною програмою розвитку народного господарства [12, с. 16].

Ряд дослідників інвестиційно-будівельний комплекс розглядає як сукупність фінансово-кредитних установ, підрядних і спеціалізованих будівельних організацій і підприємств промисловості будівельних матеріалів, конструкцій і виробів, будіндустрії, механізації й транспорту, дослідницьких, проектних і науково-дослідних організацій, навчальних закладів, будівельних бірж, будинків, інжинірингових, консалтингових, управлінських і інших фірм і організацій, які спеціалізуються на виконанні робіт і послуг в сфері будівництва [8, с.129]. До складу інвестиційно-будівельного комплексу включаються також органі управління й регулювання (державні, регіональні), а також галузеві й суспільні об'єднання (союзи, консорціуми, асоціації тощо).

Пропонуємо інвестиційно-будівельний комплекс у теоретико - економічному плані розглядати як систему відносин між учасниками інвестиційно-будівельного циклу із приводу освоєння ресурсів і створення матеріальних і інших благ. В організаційно-економічному аспекті інвестиційно-будівельний комплекс включає кілька складових: проектні організації; підприємства; підприємства промисловості будівельних матеріалів (цегельні заводи, домобудівні організації трести інші структури); інфраструктура (транспорт, енергетика тощо.). Особливе місце в інвестиційно-будівельному комплексі займають ті елементи, діяльність яких пов'язана із залученням інвестицій. Це ПФи, інвестиційні банки, посередницькі організації й інші структури. На певному етапі розвитку економіки виникає необхідність аналізу не окремих підприємств, а їх специфічних комбінацій, які й виступають як міжгалузеві й галузеві комплекси.

Інвестиційно-будівельний комплекс - найважливіша ланка економіки. Від його ефективності залежать темпи економічного росту, структурні зміни в народнім господарстві, інноваційна активність і багато чого іншого. Інвестиції, крім того, що їх необхідно одержати, потребують освоєння. Дотепер, міркування теоретиків стосувалися насамперед шляхів знаходження інвестицій, перетворення заощаджень в інвестиції, співвідношення між заощадженням і споживанням. Тим часом ефективне освоєння інвестиційних ресурсів, перетворення інвестицій у діючий капітал - завдання не менш важливе, ніж пошук засобів для інвестування. Формування інвестиційно-будівельного комплексу – результат розвитку процесів усупільнення виробництва, інтеграції й кооперації, концентрації й спеціалізації часто розглядали винятково в контексті суспільної власності і її державної форми. Однак процес усупільнення властивий усім стадіям суспільного розвитку. У певному змісті глобалізація може розглядатися як одна з характеристик усупільнення виробництва. І

виробництво в цьому випадку - це не тільки класична економіка (промисловість, сільське господарство тощо.).

Таким чином, інвестиційно-будівельний комплекс - це певна система відносин між учасниками інвестиційної діяльності, проектних і будівельно-монтажних робіт із приводу мобілізації й раціонального використання ресурсів.

На основі проведеного аналізу можна визначити змістовний зміст інвестиційно-будівельного комплексу. Він являє собою сукупність усіх учасників інвестиційно-будівельної діяльності, що орієнтовані на досягнення єдиної мети.

Інвестиційно-будівельною діяльністю можна назвати практичну (фінансову, організаційну, виробничу, економічну тощо.) діяльність держави, юридичних і фізичних осіб по нагромадженню й одержанню фінансових ресурсів для інвестицій в основний капітал і їх ефективному використанню. Кількість побудованих і введених експлуатацію основних фондів (будинків, споруджень, об'єктів) визначається можливостями інвесторів. Ці можливості вимірюються розмірами капітальних вкладень, які інвестори можуть використовувати на створення основних фондів. Обсяги ж капітальних вкладень визначаються впливом таких чинників як:

- доходи (власні засоби) інвесторів, що отримані від підприємницької діяльності - прибуток, амортизація, доходи від цінних паперів тощо.;

- можливість і умови одержання кредитів банків і інших позикових засобів (облігаційні позики, випуск цінних паперів і т.п.), а також використання засобів населення, залучених засобів трудових колективів, юридичних осіб тощо;

- економічна доцільність і можливість консолідації (об'єднання) капіталів у складі банківських пулів, фінансово-промислових груп, транснаціональних компаній; а наявність інвестиційного потенціалу інституціональних структур (пенсійних і ін. фондів, страхових компаній і тощо.);

- інвестиційні можливості державних і місцевих бюджетів.

На наш погляд, якщо говорити про інвестиційно-будівельному комплексі, то його слід розглядати як сукупність економічно, організаційно й технологічно зв'язаних між собою господарюючих суб'єктів, спільна діяльність яких спрямована на запровадження в дію основних фондів виробничого або (і) невиробничого призначення й задоволення власних економічних інтересів у рамках реалізації інвестиційного проекту.

Висновки. Таким чином, надаючи загального визначення поняття державного управління, можна зробити висновок, що вони являють собою сукупність адміністративно-правових норм, які визначають основні цінності, принципи, завдання, форми та методи розвитку нормотворчої і розпорядчої діяльності органів виконавчої влади з метою вдосконалення їхнього владно-організуючого впливу на відповідні суспільні відносини і процеси, а також оптимізації внутрішньоорганізаційної діяльності державних органів щодо забезпечення належного виконання покладених

на них завдань, функцій і повноважень. Разом із тим, слід наголосити, що розвиток державного управління можна розглядати у двох аспектах: і як науково-адміністративістський, і як нормативно-правовий.

Використані джерела інформації:

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь / Алаев Э.Б. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Александрова В.П. Пріоритети технологічного розвитку економіки України перехідного періоду/ Александрова В.П. // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 1. – С. 70–85.
3. Асаул А.Н. Корпоративные структуры в региональном инвестиционно-строительном комплексе / А.Н. Асаул, А.В. Батрак – М.: АСВ. – 2001. – 168 с.
4. Боумэн Клифф. Основы стратегического менеджмента / Боумэн К. – М.: Банки и биржи, 1997. – 175 с.
5. Бурляй О.И. Метод рационального распределения ограниченных бюджетных средств в капитальное строительство / О.И. Бурляй // [науч. тр.] Крым. гос. агротехн. ун-т.– Симферополь, 2005.– Вып. 87: Экон. науки.– С. 178–189.
6. Буров В. П. Стратегия управления фирмой: Моделирование. Практикум. Деловая игра / Буров В. П., Морозкин В. А., Ушаков В. А. – М.: ЦИПККАП, 2006. – 264 с.
7. Бутко М. Інноваційні імперативи регіонального розвитку в Україні / Бутко М. // Економіст. – 2006. – №7. – С. 26–29.
8. Виханский О. С. Стратегическое управление / Виханский О.С. – М.: Гардарики, 2002. – 296с.
9. Гапоненко А.Л. Стратегическое управление / А.Л. Гапоненко, А.П. Панкрухин. – М.: Омега-Л, 2004. – 472с.
10. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації/ [Я.А. Жаліло, Я.Б. Базилюк, Я.В. Белінська та ін.]; за ред. Я.А. Жаліла. – К.: НІСД, 2005. – 388с.
11. Лапыгин Д.Ю. Методическое обеспечение процесса разработки плана стратегического развития региона/ Д.Ю. Лапыгин// Менеджмент в России и за рубежом. – 2005. – №6. – С. 40 – 52.
12. Чухно А. Нова економічна політика/ А. Чухно// Економіка України. – 2005. – №7. – С. 15 – 22.

Рецензент: Дацій О.І., д.е.н., професор.